

Verregende teldag?

Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 30 september 2017

Gert Ottens & Gerard Troost

Inhoud:	pag.
Inleiding	3
1. De Euro Birdwatch van 2017	4
1.1 BirdLife International	4
1.2 Trektellen.nl	5
2. Methodiek en opzet van de Euro Birdwatch	5
3. De voorbereidingen	6
4. Deelnemende vogelwerkgroepen en telgroepen	7
5. Achter de schermen	7
6. De trek	8
6.1 Het weer	8
6.2 Samenvatting getelde aantallen	9
6.3 De Top 10 van 2017 nader bekeken	10
6.4 Opvallende waarnemingen	16
6.5 Europese resultaten	17
7. Persaandacht	18
8. Bronnen	19
Dankwoord	20
Bijlage 1: totalen per soort	22

Omslag: Teller checkt buienradar.nl, op Telpost Hazewater bij Leusden (Foto: Frank Duine).

Inleiding

Ook afgelopen najaar werd in Nederland weer een Euro Birdwatch georganiseerd door Vogelbescherming Nederland, alleen dit keer niet op de eerste zaterdag van oktober (zoals gebruikelijk), maar de laatste zaterdag van september. Daarnaast waren in het weekend van 30 september en 1 oktober 2017 tevens in 40 andere Europese landen duizenden vogelaars en andere belangstellenden actief om zoveel mogelijk (trek)vogels te tellen (gecoördineerd door de Slowaakse BirdLife-partner). De Nederlandse activiteiten tijdens dat weekend zullen in dit verslag worden beschreven, alsmede een korte samenvatting van de Euro Birdwatch in overig Europa.

De omstandigheden voor vogeltrek waren niet heel goed; het regende in vrijwel het hele land. Dus zowel voor de vogels als de trektellers viel de dag wat in het water. Dit leverde relatief lage aantallen vogels op, maar door de inzet van vele tellers zijn er toch wel leuke resultaten te melden.

Het aantal deelnemende telposten was door het weer iets minder dan vorige edities.

Over mediabelangstelling, en dan vooral van de regionale pers, hadden we ook deze keer weer niet te klagen. Een belangrijk doel van deze Euro Birdwatch is namelijk om het fenomeen vogeltrek onder de aandacht te brengen, en dat is goed gelukt. Daarnaast is het natuurlijk vooral een leuk evenement dat de Nederlandse vogelwerkgroepen, Vogelbescherming Nederland, de Europese BirdLife-partners en vogelaars (tot ver over de grenzen) samenbrengt door op dezelfde dag met hetzelfde bezig te zijn.

In dit verslag zijn weer een aantal leuke foto's afgedrukt die we van deelnemers toegestuurd kregen, waarvoor hartelijk dank! Wij hopen dat dit verslag een goede indruk geeft van de Euro Birdwatch 2017, zoals jullie deze hebben beleefd.

Gert Ottens
Medewerker vrijwilligers en vogelwerkgroepen
Vogelbescherming Nederland

Gerard Troost
Sovon Vogelonderzoek Nederland & Trektellen.nl

Zeist / Nijmegen, december 2017

1. De Euro Birdwatch van 2017

Vanaf 1993 organiseert BirdLife International jaarlijks een Euro- dan wel een World Birdwatch. In Nederland werd bovendien al in 1989 een landelijke (trek)vogeltelling georganiseerd, een soort Birdwatch *avant la lettre* dus. In Nederland werd niet jaarlijks deelgenomen aan dit evenement, maar dit was toch alweer de 22^e keer dat we meededen.

Doel van het evenement is wereldwijd aandacht te schenken aan vogels en hun leefgebieden. Hierdoor ontstaat meer draagvlak voor beschermingsactiviteiten in de verschillende deelnemende landen, doordat vogels en hun bescherming weer eens voor het voetlicht worden gebracht. Ook kan dit evenement ertoe bijdragen dat meer mensen geïnteresseerd raken in vogels. In Nederland wordt dit evenement vanouds georganiseerd door Vogelbescherming Nederland. In 2017 was de Europese coördinatie in handen van SOS/ BirdLife in Slowakije.

De Euro Birdwatch is daarnaast een uitstekende gelegenheid om in de pers het belang van Nederland voor trekvogels nog eens onder de aandacht te brengen.

1.1 BirdLife International

BirdLife International is een wereldwijd netwerk van nationale vogel- en natuurbeschermingsorganisaties en werd opgericht in 1994. BirdLife International richt zich op de bescherming van vogels, hun leefgebieden en daarmee op het behoud van de biodiversiteit op aarde. Zij werkt daarbij samen met lokale organisaties waarbij duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen leidraad is. Deze nationale Partners vormen de kern van het BirdLife netwerk. Het gezamenlijke werk van de Partners wordt gecoördineerd door een Secretariaat in Groot-Brittannië en regionale kantoren in Europa, Amerika, het Pacifisch Gebied, Afrika, Azië en het Midden-Oosten.

Noodzaak tot samenwerken

Veel vogels zijn trekvogels. Zij verblijven maar een deel van het jaar in ons land. Het beschermen van deze vogels in Nederland is minder effectief als zij buiten ons land worden bedreigd. Bovendien wordt er steeds meer internationale en Europese wet- en regelgeving opgesteld. Ook heeft ieder land de verplichting het behoud van de wereldwijde biodiversiteit serieus te nemen. BirdLife International biedt hiervoor een goed platform. BirdLife's wereldwijde netwerk van Partners - en via hen van vrijwilligers en lokale groepen - spelen een grote rol bij een veelheid aan beschermingsactiviteiten.

Met uitsterven bedreigd

Van de ca. 11.000 vogelsoorten op aarde worden er één-op-de-acht met uitsterven bedreigd. Daarnaast gaan er nog eens 5.000 soorten beduidend in aantal achteruit. Alarmerende cijfers die vragen om een strategische aanpak. Deze bedreigde vogelsoorten vormen mede de leidraad voor de prioriteiten in het werk van BirdLife International en haar Partners: voor de met uitsterven bedreigde vogelsoorten, die snel hulp behoeven, vormen speciale actieplannen de basis. Voor de overige soorten, waarvoor nog tijd is voor een meer geïntegreerde aanpak, wordt geprobeerd de belangrijkste leefgebieden beter te beschermen. Tevens wordt geprobeerd soorten die het nu nog goed doen, niet in de gevarenzone terecht te laten komen.

1.2. Trektellen.nl

Met dank aan de telposten aangesloten bij deze website, mochten we in 2017 weer veel telposten begroeten. Daarnaast beschikken veel van de vogelwerkgroepen die al jaren meedoen aan de Birdwatch inmiddels ook zelf over een Trektellen.nl-telpost. Dit verslag is dan ook vooral het resultaat van deze kruisbestuiving.

Eén van de toegevoegde waarden van deze samenwerking is dat het mogelijk is om de resultaten visueel te presenteren, zie bijvoorbeeld de figuren op pagina 13 & 15.

2. Methodiek en opzet van de Euro Birdwatch

De opzet was in 2017 vergelijkbaar met de jaargangen 2004-08 & 2010-16: dat wil zeggen dat de deelnemende vogelwerkgroepen vrij waren om te tellen wat, waar en voor hoelang ze wilden. De tellingen lagen zoals gebruikelijk verspreid over het land. Voor de uitvoering kon men kiezen uit trektellingen, gebiedstellingen (telling van alle vogels *in* een bepaald gebied) of anderszins, bijvoorbeeld het tellen van vogels tijdens een excursie.

Met andere woorden: de Euro Birdwatch is een laagdrempelige happening, waar iedere vogelwerkgroep of telgroep aan mee kan doen. En dat is meteen ook één van de doelen van de Euro Birdwatch: een evenement organiseren waarin vele vogel,- en/of natuurliefhebbers kunnen participeren, en genieten van de vogeltrek.

Want het evenement draait om het tellen van *trek*vogels. Pleisterende vogels die worden geteld horen dus als zodanig te worden ingevoerd. Het is namelijk belangrijk om onderscheid te maken tussen trekkende en pleisterende vogels. Probeer dus - ook als de focus op het tellen van pleisterende vogels ligt - de trekvogels mee te nemen en als zodanig in te voeren. Een goed voorbeeld waar dit van belang is, is de Spreeuw. Die kunnen in grote aantallen rondhangen bij slaappleaatsen en dit kan zijn uitwerking hebben op de getelde aantallen trekkende Spreeuwen.

Doordat niet alle tellers op dezelfde manier hebben geteld zijn de 'analyses' in dit verslag wellicht niet altijd wetenschappelijk verantwoord, maar toch geeft het een aardig beeld van het fenomeen 'vogeltrek' op een gemiddelde herfstdag in Nederland, mede omdat de tellers bij het invoeren onderscheid moesten maken tussen vogels die ter plaatse waren en langstreckende vogels. Daarnaast hebben we nu een behoorlijke reeks aan tellingen, wat het leuk en interessant maakt om vergelijkingen te maken.

3. De voorbereidingen

In mei kregen alle vogelwerkgroepen een eerste aankondigingsmail, later gevolgd door een herinnering. Vanaf dat moment werd drie keer een e-mailnieuwsbrief uitgebracht onder de deelnemende werkgroepen en telposten waarin iedereen op de hoogte werd gebracht van de voorbereidingen, gevolgd door een update met de (toen) definitieve aantallen; meteen na de birdwatch.

Tellers op telpost Diemerpark, in Amsterdam (foto: Frank van Groen).

Net als de voorgaande twee jaren kwamen alle tellingen via www.trektellen.nl binnen. Dit verliep dan ook weer zonder al te veel problemen. Soms was het een kwestie van de juiste inloggegevens doorgeven en de invoer kon beginnen.

Op de dag van de birdwatch in Nederland verscheen op de website van Vogelbescherming regelmatig een update van de getelde aantallen en de leukste foto's en waarnemingen (zie: <https://www.vogelbescherming.nl/help-mee/kom-zelf-in-actie/tel-mee/euro-birdwatch>).

4. Deelnemende vogelwerkgroepen en telgroepen

Deze editie werden 147 telposten bemand, voor het overgrote deel vaste telposten van Trektellen.nl., maar ook weer meerdere 'gelegenheidstelposten' die dus speciaal voor de Birdwatch zijn opgericht. Dat zijn er iets minder dan voorgaande jaren en dat is vooral aan het weer te wijten: sommige tellers namen begrijpelijkerwijs niet eens de moeite om een telling te houden. Voor een complete lijst van de telposten, zie het Dankwoord op pagina's 20-21, en zie figuur 1 voor de ligging van de deelnemende telposten.

Op Telpost Vlagheide, bij Schijndel, was men goed voorbereid op het weer (foto: Henk Sierdsema).

5. Achter de schermen

Net als in 2014-16 hadden alle telposten toegang tot www.trektellen.nl zodat de aantallen getelde vogels daar – ook direct in het veld d.m.v. een speciale app - ingevoerd konden worden. Het 'binnenhalen' van de cijfers verloopt daardoor snel en efficiënt. De samenwerking met Trektellen.nl is dus een blijvende.

Overigens was er ook deze keer weer een zogenaamde 'app-groep' waarin vele telposten elkaar (en Vogelbescherming) regelmatig op de hoogte hielden van de ontwikkelingen en leuke waarnemingen. Zodoende voelde het toch een beetje alsof we er zelf bij waren. Deze app-groep werd in 2012 geïnitieerd door telpost Oelemars (VWG Lossen), en dit jaar waren er weer meer telgroepen bij aangesloten.

6. De trek

Bij de Euro Birdwatch gaat het natuurlijk ook om de getelde aantallen vogels en soorten (en die zijn weer een functie van het weer), dus hierbij een samenvatting van de trek die dag, zoals we deze van jullie hebben doorgekregen. Natuurlijk telt niet iedereen op dezelfde manier. Maar door het grote aantal deelnemende telposten is het toch mogelijk een beeld te geven van een gemiddelde vogeltrekdag in het najaar.

6.1 Het weer

De weersomstandigheden waren niet heel goed. Want zag het er in eerste instantie (een paar dagen van tevoren) nog goed uit: uiteindelijk was het de regen die vele telposten parten speelde. Doordat het niet overal evenveel regende, en er door de (noord)westelijke wind dus nog wel vogels vlogen, plus natuurlijk de inzet van de tellers – die vaak in weer en wind door bleven tellen! – viel de Birdwatch niet helemaal in het water en werden er toch nog redelijke aantallen trekvogels geteld.

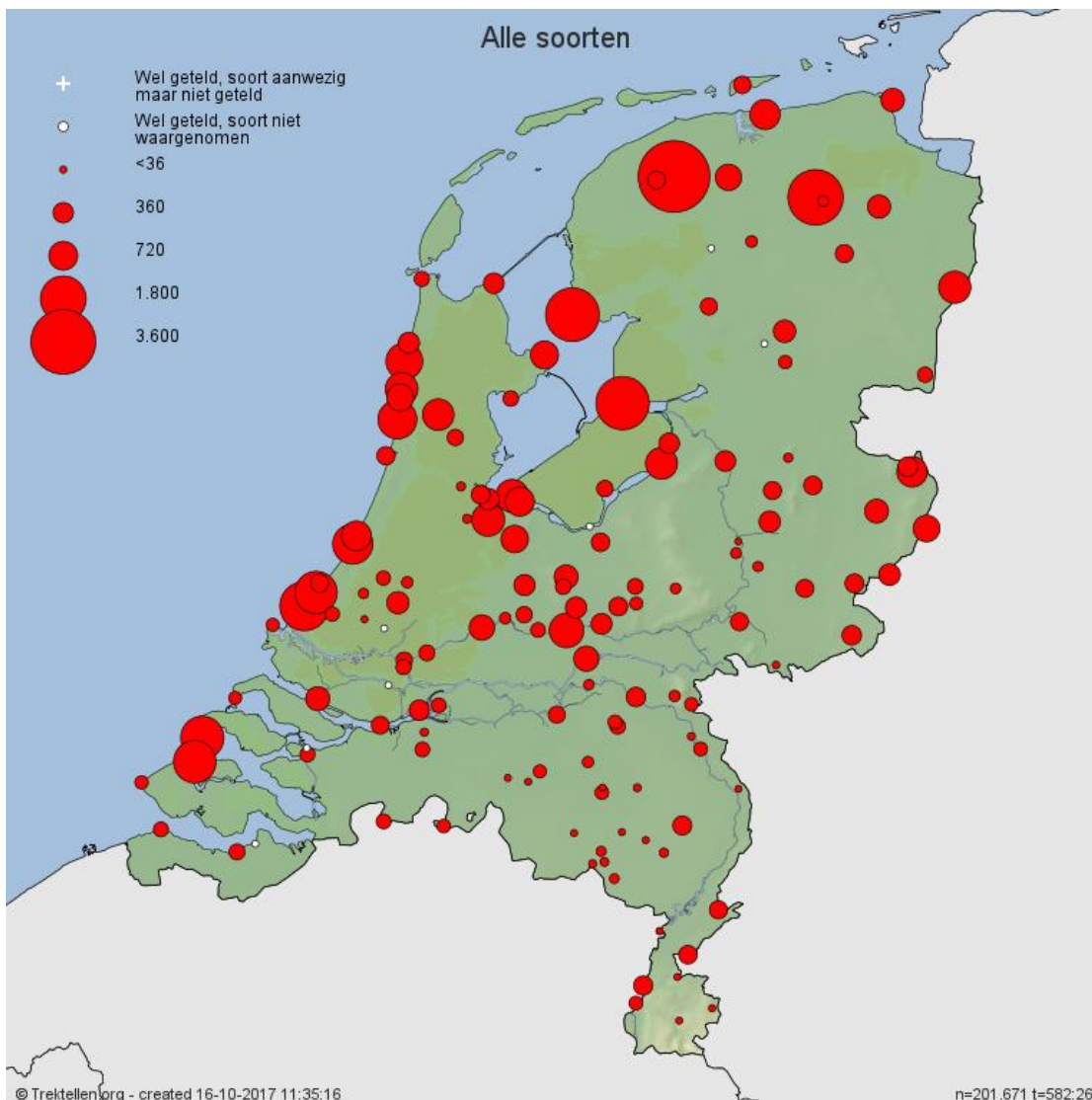

Fig. 1. Ligging van de deelnemende telposten, en gemiddelde aantallen trekvogels per uur/per telpost.

6.2 Samenvatting getelde aantallen

In totaal werden in Nederland 246.189 vogels vastgesteld op 30 september 2017 (gecorrigeerd totaal), verspreid over 199 soorten (zie ook Bijlage 1). Qua aantallen vogels was het dus één van de minder goede Birdwatch-evenementen in de reeks. Dat komt tevens tot uitdrukking in het gemiddeld aantal vogels per telpost in 2017. Gemiddeld over 22 jaargangen worden overigens zo'n 611.000 vogels geteld per Birdwatch, dus ook daar zaten we flink onder. En al is het totaal in Tabel 1 de som van trekkende en pleisterende vogels, het aantal van 202.948 trekvogels geeft aan dat het uiteindelijk toch een enigszins redelijke trekdag was. Voor een vergelijking met de resultaten van eerdere birdwatch-evenementen, zie tabel 1.

	Totaal	Aantal soorten	Aantal telposten	Gem. aantal vogels per telpost
2017	246.189	199	147	1.675
2016	552.455	199	158	3.497
2015	316.383	190	162	1.953
2014	1.425.405	208	165	8.639
2013	378.336	204	169	2.239
2012	373.690	189	157	2.650*
2011	351.094	210	180	1.952
2010	311.731	191	150	2.078
2009	161.535	184	120	1.346
2008	663.550	215	183	3.626
2007	474.581	208	150	3.164
2006	334.505	193	150	2.230
2005	355.836	201	125	2.847
2004	521.072	209	110	4.437
2003	189.955	166	70	2.714
2001	152.592	143	65	2.348
1999	91.249	132	70	1.304
1998	210.000	196	80	2.625
1997	500.000	201	75	6.667
1996	624.723	202	139	4.494
1993	3.661.747	241	458	6.240
1989	504.359	212	183	2.756

Tabel 1. Samenvattende aantallen van de afgelopen Birdwatch-evenementen (voor zover bekend).

*)= in 2012 is op 16 telposten niet geteld door het slechte weer; gemiddelde daarom van 141 telposten.

De Birdwatch-edities van de laatste jaren (dat wil zeggen vanaf 2004, maar zonder 2009) zijn voor wat de telwijze betreft onderling goed te vergelijken (samen met die van 1996, zie ook Ottens 2005). In al deze jaargangen werden namelijk zowel (maar vooral) trekkende als ook wel pleisterende vogels geteld.

Het 'eeuwige' totaal van het getelde aantal vogels sinds 1989 staat daarmee nu op 13.435.550. Het totale aantal soorten dat door de jaren heen in Nederland is vastgesteld tijdens de Euro Birdwatch is lastiger te bepalen, maar naar schatting gaat het om ca. 298 soorten (incl. exoten en 'escapes').

6.3 De Top Tien van 2017 nader bekeken

Figuur 2 geeft de tien meest getelde soorten in 2017 weer. De samenstelling hiervan is - wat soorten betreft - behoorlijk vergelijkbaar met voorgaande jaren:

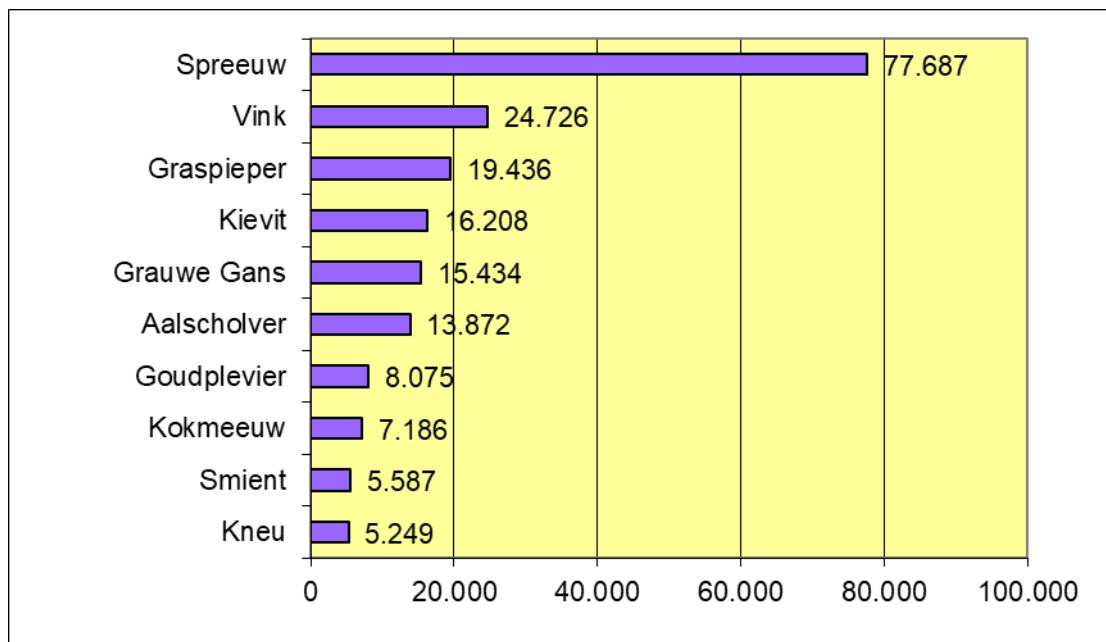

Fig. 2. Top Tien van de meest getelde soorten tijdens de Euro Birdwatch 2017.

Bovenstaande Top Tien is echter gebaseerd op alle doortrekkende vogels én de eveneens getelde pleisterende vogels. Want wanneer we - op basis van de tellingen ingevoerd op trektellen.nl - alleen naar de trekvogels kijken (zie fig. 3) dan blijkt dat het vooral een redelijke trekdag was voor een aantal zang- en watervogels.

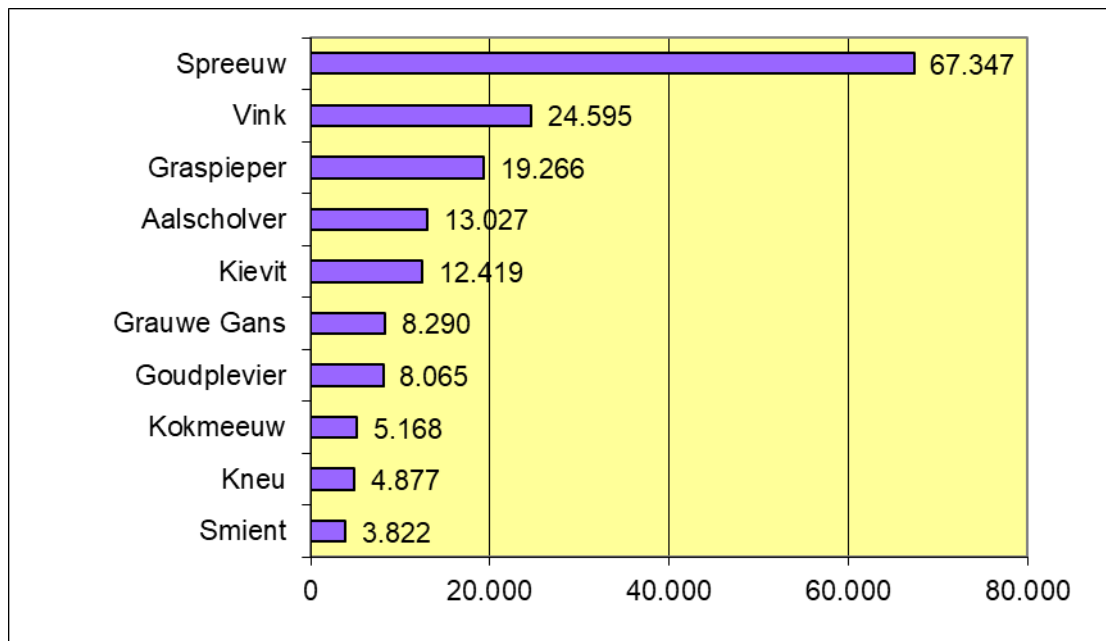

Fig. 3. Top Tien van de meest getelde trekkende soorten tijdens de Euro Birdwatch 2017.

Hieronder volgt (traditiegetrouw) een uitwerking van de Euro Birdwatch-Top Tien per soort, met tussen haakjes de notering tijdens de voorgaande jaargang (en uitgesplitst naar trekkende en pleisterende vogels):

1 Spreeuw (1)

77.687

Trek

Zowel wat de aantallen trekkende Spreeuwen betreft, als de vogels die rond telposten hingen; deze keer heeft de Spreeuw zijn vertrouwde topositie verdiend. Zeker gezien het feit dat het niet echt een goede trekdag was. Spreeuwen vliegen blijkbaar altijd. Toch is het totaal van 77.687 (incl. 10.340 vogels t.p.) erg laag. Van de 22 Birdwatches waar we de aantallen van weten waren er maar 9 met minder Spreeuwen (en dan werden 'vroeger' zelfs ook meer pleisterende vogels meegenomen).

Toptelpost in 2017 was Onlanden waar 10.340 (deels pleisterende?) Spreeuwen langs vlogen, gevolgd door Laaxum (ZW-Friesland) met 7.180 en Westenschouwen waar er 4.068 werden geteld. Opvallend is overigens dat de trek niet duidelijk was geconcentreerd langs de Hollandse en Zeeuwse kusten, zoals wel vaker het geval is. Hier waren de weersomstandigheden waarschijnlijk (deels) debet aan.

T.p.

Van het totaal aantal Spreeuwen in figuur 2 zijn 10.340 exemplaren dus als ter plaatse gemeld. Deze keer kwam dat op het conto van een paar telposten: rond telpost Oude Vaart-Uffeltermade (Drenthe) waren bijvoorbeeld 3.218, terwijl er bij telpost De Horde (Lopik) en telpost De Bloedberg (bij Monster, Zuid-Holland) resp. zo'n 2.500 en 2.000 Spreeuwen rondhingen. Een twintigtal telposten noteerde (beduidend) kleinere aantallen.

2 Vink (3)

24.726

Trek

Gemiddeld over 1989-2013 werden zo'n 43.184 exemplaren geteld per jaargang, wat wel duidelijk aangeeft dat ook de Vink het deze keer wat liet afweten.

De grootste aantallen waren verdeeld over de Hollandse Kust en het oosten van het land. Telpost de Vulkaan (bij Den Haag) deed het - natuurlijk - goed met 2.011 (360 per uur over 5,35 teluren), maar ook telpost De Oelemars deed aardig mee met 1.614 (293/uur; 5,30 teluren), gevolgd door telpost Aamsveen met 1.203 (218/uur; 5,30 teluren) en De Puinhoop bij Katwijk met 1.200 (400/uur; 3 teluren) Vinken (deels dezelfde als bij De Vulkaan?).

T.p.

Het aandeel pleisterende Vinken (131) dat aan trektellen.nl werd toevertrouwd is nagenoeg verwaarloosbaar.

3 Graspieper (2)

19.436

Trek

Werden er vorig jaar nog records verbroken, dat was dit jaar wel anders. En nog steeds is de Graspieper bovenin de 'ranglijst' te vinden. Bij deze piepers gaat het bij het overgrote deel van de getelde vogels vaak ook echt om trekkers. Dat was dit keer niet anders (zie ook verderop). Want eind september-begin oktober is doorgaans de piektijd in het najaar voor deze soort.

We moeten terug naar de Birdwatch van 2013 voor minder dan 20.000 getelde Graspiepers, en in maar acht vorige edities werden er minder genoteerd dan in 2017, ongetwijfeld een functie van het weer.

De trek van Graspiepers concentreerde zich deze keer sterk langs de Hollandse Kust, waarbij één telpost er weer uit sprong: het gaat natuurlijk om De Vulkaan alwaar er 2.087 (372 per uur/5,35 teluren) werden geteld. Maar ook De Puinhoop (1.856; 619/uur/3 teluren) en Castricum aan Zee (1.339; 383/uur/3,3 teluren) deden het relatief goed (vooral qua uurgemiddelden). Zoals wel vaker werden eigenlijk overal wel Graspiepers geteld, maar in het binnenland vlogen ze toch beduidend minder goed.

T.p.

Zoals gezegd is het aandeel pleisterende Graspiepers meestal niet om over naar huis te schrijven, zo ook deze keer: zes telposten telden er in totaal 320.

4 Kievit (5)

16.208

Trek

Zoals bekend zijn er van de Kievit vaak nog geen echte trekbewegingen eind september/begin oktober. Het gaat dan meer om wat regionale verplaatsingen, totdat het gaat vriezen natuurlijk. Aan trekvogels werden er 12.419 vastgesteld, waarvan de helft op twee telposten (Vogelwacht Trynwâlden met 4.365 en Buitenpost 1.431, beide in Friesland). Verder werden verspreid over het hele land trekkende Kieviten genoteerd, vaak ging het daarbij om enkele honderden, waardoor de soort dus relatief goed 'scoorde' deze dag.

T.p.

Van de pleisterende Kieviten (in totaal 5.754) was de spreiding ook ruim. Maxima werden o.a. vastgesteld bij de Philipsdam (1.500), de Hoekse Sluis (Bergambacht; 1.400) en Oude Vaart/Uffeltermade (930). Bij de overige telposten ging het om veel kleinere aantallen.

5 Grauwe Gans (4)

15.434

Trek

Ook de Grauwe Gans is een soort die normaliter vooral ter plaatse wordt vastgesteld. Het aantal trekkende vogels (8.290) ontloopt het aantal pleisterende vogels dan ook maar weinig. Toch zijn op 86 telposten trekkers genoteerd, dus mogelijk dat er toch wat aankomst was van Grauwe Ganzen (uit het noorden)? Daarbij ging het niet om grote aantallen per telpost, getuige de maximale waarnemingen van 1.484 vogels langs Driehuizen en 1.406 over de Willemspolder/ Steenfabriek Echteld.

T.p.

In totaal werden nog 7.144 pleisterende Grauwe Gans gemeld, en telposten in of vlakbij waterrijke (moeras)gebieden scoorden hierbij natuurlijk heel goed. Voorbeelden hiervan zijn 2.100 vogels die men op telpost De Horde (langs de Lek) telde en de 2.000 ganzen bij telpost De Ooijense Wachter langs de Maas. Enkele tientallen andere telposten noteerden bescheiden aantallen tot hooguit een paar honderd vogels.

6 Aalscholver (8)

13.872

Trek

Van het totaal werd het overgrote deel, namelijk 13.027, als langstreckers doorgegeven. Hierbij valt op dat met name langs de Hollandse kust en in het midden van het land veel Aalscholwers vlogen (voor Birdwatch-begrippen, zie ook fig. 4). Wellicht was er sprake van lokale verplaatsingen van 'onze eigen' Aalscholwers? Maar dat op 111 telposten trekkers werden geteld geeft wel aan dat de soort in beweging was.

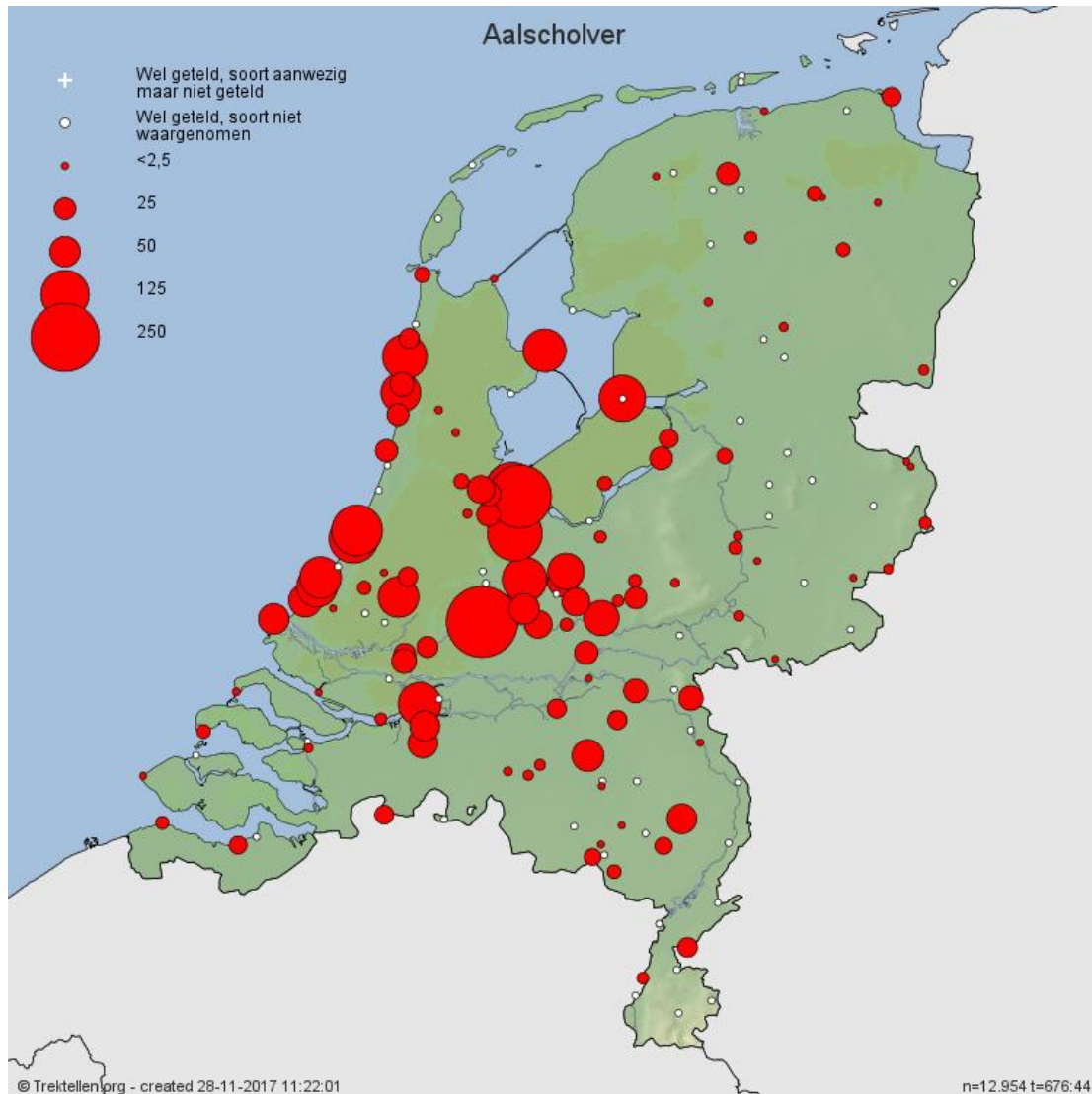

Fig. 4. Verspreiding van trekkende Aalscholwers op 30 september 2017 (gemiddelden per uur).

Hoe dan ook, één telpost stak er met kop en schouders boven uit: De Horde. Hier werden maar liefst 1.240 vogels genoteerd. Overige telposten met relatief veel Aalscholwers waren Gooimeerdijk-west, Almere (665), De Vulkaan (Den Haag; 476) en Vuurtoren de Ven, bij Enkhuizen (met 459).

T.p.

Blijven er nog zo'n 845 Aalscholwers over die werden doorgegeven als rondhangend, waaronder 600 vogels die aanwezig waren langs de Afsluitdijk bij Den Oever.

7 Goudplevier (10)

8.075

Trek

Net als de Birdwatch van 2016 werden ook deze keer naar verhouding veel Goudplevieren waargenomen. Met 8.065 vogels die als trekkers zijn ingevoerd lijkt het een goede trekdag geweest te zijn, al is het wel zo dat het leeuwendeel op het conto van één telpost komt. Vogelwacht Trynwâlden telde namelijk maar liefst 6.500 Goudplevieren.

De Birdwatch is daarmee de beste trekdag van najaar 2017, t/m november. En 28 telposten deelden in die vreugde, al vierde men dus vooral in Friesland feest. Want de overige aantallen waren dus maar spaarzaam verdeeld over de rest van het land, zonder een duidelijk verspreidingspatroon.

T.p.

De overige 10 pleisterende 'Gopls' waren aanwezig bij het Zaans Rietveld (Alphen a/d Rijn) en telpost De Hoekse Sluis (Bergambacht).

8 Kokmeeuw (6)

7.186

Trek

Traditiegetrouw werden de meeste trekkende Kokmeeuwen weer geteld in het rivierengebied (met name langs de Maas). Van de in totaal 5.168 getelde trekkers (over 62 telposten) werden de grootste aantallen namelijk aldaar geteld, zoals op Kanaalpark Rosmalen (829), Itteren (700) & Meers (630) en De Hoekse Sluis (Bergambacht; 600). Verder in het binnenland waren de aantallen minimaal. Alleen langs de Hollandse kust was er nog sprake van duidelijke trekbewegingen.

T.p.

In totaal werden 2.018 Kokmeeuwen als ter plaatse aangemerkt, verspreid over het land. Hierbij werden maxima vastgesteld van 800 bij telpost De Horde, 310 (Margarethapolder, Zeeland) en 300 bij Maasoever Groeningen-Oeffelt (Limburg).

9 Smient (13)

5.587

Trek

Een belangrijk deel van de 3.822 Smienten die trekkend zijn waargenomen komt voor rekening van twee telposten, en die telden deels waarschijnlijk ook nog elkaars vogels. Het gaat hierbij om de telposten Lauwersmeer, Kustweg (1.752) en Eemshaven (840). In de rest van het land was er weinig van Smiententrek te merken. Het zal bij de tellingen in het noorden dus waarschijnlijk om aankomst van wintergasten gaan. Overigens is het totaal van 5.587 een respectabel aantal voor deze soort, die niet vaak in de Top Tien voorkomt.

T.p.

De overige 1.765 vogels werden dus al pleisterend ingevoerd, verspreid over het land; tot in de zuidwestelijke Delta aan toe (zoals 625 aan de Philipsdam). Bij het Friese Venebuurt zijn 616 geteld, gevolgd door 350 door Vogelwacht Trynwâlden. Elders ging het om nog bescheidener aantallen.

10 Kneu (7)

5.249

Trek

Na de topaantallen van de voorgaande edities (met als hoogtepunt 20.570 in 2014) deed de Kneu weer een stapje terug. En al gaat het bij de Birdwatch van 2017 om de eerste goede Kneudag van dat najaar, de volgende dag (1 oktober) kwamen ze pas echt los met de topdag van afgelopen jaar op trektellen.nl.

We waren dus net een dag te vroeg met onze tellingen. Dit in tegenstelling tot het recordjaar 2014 toen onze 'timing' precies goed was, destijds op 4 oktober (zie fig. 5). Zo is weer eens te zien dat één dag - met andere weersomstandigheden - al het verschil kan maken. Dit zien we overigens wel vaker in de geschiedenis van de Euro Birdwatch.

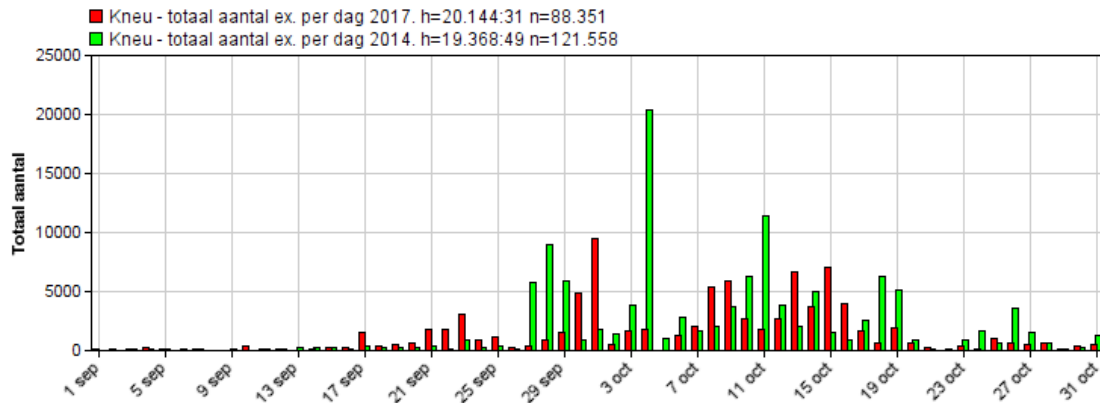

Fig. 5. Vergelijking van het trekverloop van Kneu in sep-okt 2017 (rood) en 2014 (groen; dagtotalen).

Voorgaande jaren was het voorkomen vaak sterk geconcentreerd langs de Noord-Hollandse kust, waarbij een aantal telposten mogelijk (deels) dezelfde groepen Kneutjes telden. Deze keer kende de soort echter een ruimere verspreiding, 97 telposten zagen ze langsvliegen, met nog wel een cluster langs genoemde kust. Toptelposten waren Castricum aan Zee (774), Bergen aan Zee (355) en de Oelemars (Losser, Overijssel; 320).

T.p.

Op trektellen.nl zijn 372 Kneuen als pleisterend ingevoerd, met als maximum 150 bij telpost De Puinhoop (Katwijk).

6.4 Opvallende waarnemingen

Het was geen goede **roofvogeldag** en gezien het weerbeeld is dat geen verrassing. Vrijwel alle roofvogels vlogen dus in beneden gemiddelde aantallen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de Sperwer (67; vorig jaar nog 352). Lage aantallen werden verder genoteerd voor Bruine Kiekendieven (45, vorig jaar bijna het dubbele), Wespindief (1), Buizerd (133; nooit eerder werden er zo weinig geteld), Slechtvalk (37), Havik (23), Boomvalk (10) en Torenvalk (120). Zeven Visarenden en 21 Smellekens zijn redelijk, maar twee Rode Wouwen valt dan weer wat tegen.

Door de (noord)westenwind vlogen er daarentegen wel relatief veel **zeevogels**. Eén keer werden meer Roodkeelduikers geteld (149 in 2012), dus met 137 'scoorden' we best goed. Zwarte Zee-eenden (1.967) noteerden de derde 'uitslag' in Birdwatch-geschiedenis (5.990 in 2013 en 5.169 in 2012). Datzelfde geldt ook voor de 48 Kleine Jagers (68 in 2005 en 50 in 2008) en de 619 Grote Sterns (1.016 vorig jaar en 696 in 2011). Eén Middelste Jager is heel goed, en ook een Grauwe Pijlstormvogel is best goed (de eerste sinds 2012). Met 148 exemplaren vlogen Jan van Genten gemiddeld en 85 Middelste Zaagbekken is ook een mooi aantal.

Roze Spreeuw op telpost Houten-Zuid (foto: Arjan Boele).

Ook deze Euro Birdwatch leverde namelijk weer een aantal spreekwoordelijke '**krenten**' op (naast eerdergenoemde schaarse soorten). Om te beginnen waren een Vale Pijlstormvogel (ook al zo'n goede zeevogel), Draaihals en Kleine Canadese Gans 'nieuw' voor het evenement.

Daarnaast werden o.a. 362 Grote Zilverreigers, acht Kraanvogels, een Porseleinhoen, twee Koereigers, een Kuifaalscholver, een Siberische Boompieper, vier Roodkeelpiepers, een Roze Spreeuw (zie foto) en vijf Bladkoningen genoteerd.

Ook drie Velduilen, drie Purperreigers, vijf Pontische Meeuwen, zeven Geelpootmeeuwen, een Europese Kanarie en een Ortolaan zijn natuurlijk meer dan vermeldenswaardig.

Natuurlijk waren ook **exoten** weer goed vertegenwoordigd, en dan vooral waterwild. De (Grote) Canadese Gans (1.206 ex.) was dit keer de meeste getelde exoot, gevolgd door de Nijlgans met 966 exemplaren. Ook de ene Casarca en een Kleine Canadese Gans horen waarschijnlijk in deze categorie ingedeeld te worden. Voor de vijf Indische Ganzen, 70 Halsbandparkieten en 14 Grote Alexanderparkieten die aan het 'papier' werden toevertrouwd geldt dat zeker. Zie Bijlage 1 voor een overzicht van de aantallen getelde vogels per soort.

6.5 Europese resultaten

Deze keer namen (net als voorgaande twee jaren) weer 41 BirdLife-partnerorganisaties mee aan de Euro Birdwatch. Het gaat om de volgende landen:

Albanië, Azerbaidjan, België, Bosnië-Herzegovina, Bulgarije, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Georgië, Gibraltar, Griekenland, Hongarije, Kroatië, Italië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Malta, Moldavië, Montenegro, Nederland, Noorwegen, Oekraïne, Oezbekistan, Oostenrijk, Portugal, Roemenië, Rusland, Servië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Turkije, Wit-Rusland, Zweden en Zwitserland.

In al die landen werden samen 934 tellingen/activiteiten georganiseerd, en waren bijna 22.000 mensen op pad. Al deze mensen waren betrokken bij ruim 950 activiteiten/tellingen, waarbij vooral Nederland (147 tellingen), Hongarije (123) en Polen (112) eruit springen.

Aantallen vogels

Dit resulteerde in 4.062.210 getelde vogels. Finland (1.285.000 vogels), Zweden (980.000) en Hongarije (479.054) namen daarvan (zoals bijna gebruikelijk) het leeuwendeel voor hun rekening. Nederland volgt op enige afstand op de vierde plek (met dus het totaal van trekkende en de pleisterende vogels).

Dat zijn natuurlijk enorme aantallen, en vooral de Scandinavische en Baltische landen doen het vaak erg goed tijdens de Euro Birdwatch. Het geeft daarnaast ook aan hoeveel (trek)vogels begin oktober in Europa aanwezig zijn, en dan is dit nog maar het topje van de ijsberg!

Bijzonderheden

Enkele ornithologische hoogtepunten waren o.a. een Woestijntapuit en twee Bruine Boszangers in Finland, een Blonde Ruiters, twee Bastaardarenden, een Steppearend en een Radde's Boszanger in Zweden, een Bladkoning in Luxemburg, twee Roodkeelpiepers en twee (best late!) Wielewalen in Litouwen, een Bladkoning in Tsjechië, een Bruine Boszanger in Italië en een Sakervalk en een Eleonora's Valk in Bulgarije.

7. Persaandacht

De birdwatch doet het eigenlijk altijd wel goed bij de pers. Deze jaargang was daarop geen uitzondering. Onze persvoorlichtster werden dus regelmatig gebeld door regionale kranten en radio- en televisieomroepen die vroegen om lokale contactpersonen. Zoals altijd hebben de deelnemende vogelwerkgroepen een conceptpersbericht gekregen dat ze naar eigen bevinden konden aanpassen en rondsturen.

Het evenement is dan ook een uitstekende manier om aandacht te vragen voor vogelbescherming (met een kleine 'v') in het algemeen en vogeltrek in het bijzonder. Ook blijkt het steeds weer een goede gelegenheid te zijn voor de deelnemende vogelwerkgroepen om zich (weer) eens op de kaart te zetten en publiciteit te genereren voor de eigen activiteiten.

Zoals gebruikelijk waren het vooral de regionale en lokale kranten die aandacht hadden voor het evenement, waaronder BN/ De Stem, Dagblad Tubantia en het Friesch Dagblad, Dagblad van het Noorden, AD Rivierenland, Provinciale Zeeuwse Courant, Leeuwarder Courant,

Landelijke persaandacht was er o.a. van Trouw, Nederlands Dagblad en het Reformatorisch Dagblad. Hieronder een paar leuke quotes:

“Turen in de lucht, tot je een ons weegt: 'Deze ochtend tellen we alles'.”

- AD Rivierenland

“Ik hoor een grote gele kwikstaart en een rietgors”, roept Beuker. Hij schiet overeind en graait naar zijn verrekijker. De anderen volgen zijn voorbeeld.”

- Reformatorisch Dagblad

„Die kleintjes hoog in de lucht herken je aan hun geluid”, legt Eric Martejn uit, als hij een vogeltje direct als graspieper bestempelt. Vogels tellen doe je dus niet alleen met je ogen, maar ook met je oren.”

- Provinciale Zeeuwse Courant,

“In een klein uurtje begint de lijst wat body te krijgen. Van Gils: „Tot nu toe zagen we 24 soorten, dat is bepaald niet slecht. 35 op een ochtend is heel wat. Wat we tot nu toe het meeste tegenkwamen? Het zijn vooral veel aalscholvers. Duiven zien we vandaag weer niet zo veel.’ „Daar komt een watersnip aan, jongens!”, onderbreekt een van de andere natuurvrienden hem. „En daar is een dodaars, een kleine fuut. Die zien we hier ook niet zo vaak.”

- BN/ De Stem

8. Bronnen

Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland. Avifauna van Nederland 2. Haarlem/Utrecht.

Buurma, L. S. & Kluiters, J. 1991. 183 x 12 uur Vogeltrek in Nederland: een verslag en een poging tot evaluatie van de Nationale Vogeltrekdag op zondag 8 oktober 1989. Rapport, Vogelbescherming Nederland, Zeist.

Huigen, P. & Lensink, R. 2000. Vogeltrek in Weer en wind: World Birdwatch 1999. Vogelbescherming Nederland, Zeist.

LWVT & SOVON. 2002. Vogeltrek over Nederland. Haarlem.

Ottens, G. 2004. Tellen van Schier tot Cadzand. Verslag van de World Birdwatch in Nederland op 2 oktober 2004.

Ottens, G. 2006. Alle vogels verzamelen! Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 1 oktober 2005. Zeist.

Ottens, G. 2007. Vogelaars kijken met de wereld mee. Verslag van de World Birdwatch in Nederland op 7 oktober 2006. Zeist.

Ottens, G. 2008. Mistige morgen, schone dag. Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 6 oktober 2007. Zeist.

Ottens, G. 2009. Vinken door het dak! Verslag van de World Birdwatch in Nederland op 4 oktober 2008. Zeist.

Ottens, G. 2010a. Trekvogels door het lint. Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 3 oktober 2009. Zeist.

Ottens, G. 2010b. Na regen komt zonneschijn. Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 2 oktober 2010. Zeist.

Ottens, G. & Troost, G. 2012. Zomer in oktober? Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 2 oktober 2011. Zeist/Nijmegen.

Ottens, G. & Troost, G. 2013. Een typische herfst dag... Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 6 oktober 2012. Zeist/Nijmegen.

Ottens, G. & Troost, G. 2014a. Ganzenspektakel. Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 5 oktober 2013. Zeist/Nijmegen.

Ottens, G. & Troost, G. 2014b. Het dak gaat eraf! Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 5 oktober 2014. Zeist/Nijmegen.

Ottens, G. & Troost, G. 2015. The year after... Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 3 oktober 2015. Zeist/Nijmegen.

Ottens, G. & Troost, G. 2016. Overall Graspiepers! Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 1 oktober 2016. Zeist/Nijmegen.

Dankwoord

Allereerst willen we hierbij natuurlijk de vele honderden enthousiaste tellers (verenigd in onderstaande **telposten**) bedanken die op zaterdag 30 september 2017 mee hebben geholpen om van deze Euro BirdWatch weer een succesvolle editie te maken!

Aamsveen, Aan de Majoor/ Koningsbosch, Adriaan Tripbos/ Sappemeer, Aetsveldsche Polder/ Nigtevecht, Afsluitdijk/ Den Oever, Amsterdam/ binnenstad, Azewijnse Broek, Ballooerveld (Drenthe), Beemsterweg/ Eldrik (bij Doesburg), Bergen aan Zee, Biezenburcht/ Harderbroek, Boetelerveld, Raalte, Brandven/ Kampina, Breskens, Breugelse Beemden/ Nuenen, Brobbelbies-Noord (tussen Uden en Oss), Brobbelbies-Zuid (tussen Uden en Oss), Buitenpost, Buytenpark (Zoetermeer), Camperduin, Castelreesche Heide, Castricum aan Zee, Corversbos/ Hilversum, Dal van Deelen (Hoenderloo), Dalmeden/ Hengelo, De Banjaard (Noord-Beveland), De Bloedberg, Monster, De Bruuk (Groesbeek), De Drieberg/ Ede, De Gorzen (Ridderkerk), De Groote Peel, De Hamert, De Hoekse Sluis (Bergambacht), De Horde (Lopik), De Kollenberg (Sittard), De Lemelerberg, De Marlijn/ Schiermonnikoog, De Matjens, De Mosbulten, De Nek, Schellinkhout, De Puinhoop (Katwijk), De Uitkijk, De Vlijt (Winterswijk), De Vulkaan (Den Haag), Diemerpark, Dordtse Biesbosch, Duurswouderheide/ Bakkeveen, Dwingelderveld, Echtenerzand (Drenthe), Eemshaven, Egmond aan Zee, Eurobirdwatch - Aanzet Brouwersdam Ouddorp, Eurobirdwatch - De Langakkers, Eurobirdwatch - De Oijense wachter, Eurobirdwatch - De Putberg, Eurobirdwatch - De Wilck, Eurobirdwatch - Delta Schuitenbeek, Eurobirdwatch - Dilkensplas, Eurobirdwatch - Dilkensweerd, Eurobirdwatch - Dommelbeemden, Eurobirdwatch - Driehuizen, Eurobirdwatch - Grotelse Heide, Eurobirdwatch - Hildsven, Eurobirdwatch - Hoge Nesselolder, Eurobirdwatch - IJssel-uiterwaarden Nijenbeek, Eurobirdwatch - Itteren, Eurobirdwatch - Koekoeklaan, Eurobirdwatch - Landje van Geijssel, Eurobirdwatch - Lindevallei (Wolvega), Eurobirdwatch - Maasoever Groeningen-Oeffelt, Eurobirdwatch - Meers, Eurobirdwatch - Onlanden Eelderdiep, Eurobirdwatch - Oude Vaart-Uffeltermade, Eurobirdwatch - Polder Maltha, Eurobirdwatch - Ransdalerveld, Eurobirdwatch - Sluizencomplex Sambeek, Eurobirdwatch - Sterrenwacht Lattrop, Eurobirdwatch - Venebuurt, Eurobirdwatch - Vogelwacht Trynwälden, Eurobirdwatch - Willemspolder/ Steenfabriek Echteld, Eurobirdwatch - Zonzeel, Gooimeerdijk-west/ Almere, Havelandweg/ Eibergen, Hazewater (Amersfoort), 't Hellegat, Het Oostermaet (bij Bathmen), Hooijdonk (Breda), Houten-Zuid, Huisduinen, IJmeerdijk/ Almere, IJmuiden aan Zee, Jacobssteeg/ De Bilt, Kanaalpark/ Rosmalen, Ketelbrug/ Kamperhoek, Kinderdijk, Korendijkse Slikken, Korte Waarden (Elburg), Kruishaarsche Heide, Kwintelooijen (bij Veenendaal), Laaxum (ZW-Friesland), Langekampweg/ Ede, Lauwersmeer/ Kustweg, Leersumse Veld, Leeuwarderbos, Loozerheide (bij Weert), Lührs (Rotterdam-Noord), Maasbandijk Balgoij/ Wijchen, Maasmond (Maasvlakte), Margarethapolder (Terneuzen), Mariapeel, Meinweg/ Venhof-Melicker, Noordwijk, Oelemars (Lossen), Ottershagen/ Lattrop, Patersgronden/Groote Heide, Paterswoldse Meer, Pettemer Zeewering, Philipsdam, Pijnacker-Zuid, Redichemse Waard (Culemborg), Ruurlo/ Kaapdijk, Schapeweimolen/ Rijswijk (ZH), Scheveningen, Schravenwildertpad/ Waddinxveen, Slikken van de Heen, Strabrechtse Heide, Treekerpunt (Utrecht), Uitkijkheuvel Bargerveen, Viaduct Meierijbaan/ Tilburg, Vijfhoek Diemen, Vlagheide/ Schijndel, Vreeswijk/ Nieuwegein, Vuurtoren de Ven - Enkhuizen, Waarden van Gravenbol - Wijk bij Duurstede, Warnsveld, Wekerom/ vuilnisbelt, Westenschouwen,

Westkapelle, Wierdense Veld, Windesheim - Uiterwaarden Tichelgaten, Wormer en Jisperveld Noord (Jisp), Yperenplas (Deventer), Zaans Rietveld (Alphen aan den Rijn), Zomerdijk/ Drontermeer, Zuidpunt Hoekse Waard, Zuidveld, Sellingen (Gr.) en Zweefvliegveld Maldens Vlak (vh Mulderskop).

Daarnaast was de bereidwilligheid van de verschillende fotografen - waarvan het werk is gebruikt - onmisbaar bij het opleuken van dit verslag, waarvoor dank!

Bij Vogelbescherming Nederland waren vooral Marieke Dijksman, José van Doorn en Pien Eekhout weer erg behulpzaam om de organisatie vlekkeloos te laten verlopen.

Bedankt allemaal en graag tot volgend jaar!

Gert Ottens & Gerard Troost

Bijlage 1:**Totalen per soort Euro BirdWatch in Nederland, 30 september 2017**

Aalscholver	13.872	Goudvink	51
Alk	1	Graspieper	19.436
Appelvink	243	Grauwe Gans	15.434
		Grauwe Pijlstormvogel	1
Baardman	129	Groene Specht	26
Barmsijs	125	Groenling	607
Beflijster	3	Groenpootruiter	34
Bergeend	75	Grote Alexanderparkiet	14
Bladkoning	5	Grote Bonte specht	150
Blauwborst	2	Grote Canadese Gans	1.206
Blauwe Kiekendief	1	Grote Gele Kwikstaart	91
Blauwe Reiger	308	Grote Jager	7
Boerenwaluw	2.803	Grote Lijster	136
Bokje	1	Grote Mantelmeeuw	532
Bontbekplevier	30	Grote Stern	619
Bonte Strandloper	141	Grote Zaagbek	2
Boomklever	19	Grote Zilverreiger	362
Boomkruiper	23	Grutto	2
Boomleeuwerik	126		
Boompieper	88	Halsbandparkiet	70
Boomvalk	10	Havik	23
Bosruiter	3	Heggenmus	441
Bosuil	3	Holenduif	547
Braamsluiper	1	Houtduif	2.229
Brandgans	1.821	Huismus	215
Brilduiker	11	Huiswaluw	43
Bruine Kiekendief	45		
Buizerd	133	IJsgors	1
		IJsvogel	42
Casarca	1	Indische Gans	5
Cetti's Zanger	17		
		Jan-van-Gent	148
Dodaars	18	Kanoet	6
Draaihals	1	Kauw	1.106
Drieteenstrandloper	154	Keep	164
		Kemphaan	38
Eider	233	Kievit	16.208
Ekster	84	Kleine Bonte Specht	4
Europese Kanarie	1	Kleine Canadese Gans	1
		Kleine Jager	48
Fazant	31	Kleine Karekiet	9
Fitis	8	Kleine Mantelmeeuw	1.912
Flamingo	1	Kleine Rietgans	25
Fuut	70	Kleine Strandloper	2
		Kleine Zilverreiger	34
Gaai	233	Kluut	270
Geelgors	106	Kneu	5.249
Geelpootmeeuw	7	Knobbelzwaan	224
Gekraagde Roodstaart	4	Koereiger	2
Gele Kwikstaart	36	Kokmeeuw	7.186
Geoorde Fuut	1	Kolgans	952
Gierzwaluw	1	Koolmees	469
Glanskop	8	Koperwiek	65
Goudhaan	43	Kraanvogel	8
Goudplevier	8.075	Krakeend	730

Kramsvogel	23	Sperwer	67
Krooneend	5	Spreeuw	77.687
Kruisbek	541	Staartmees	160
Kuifaalscholver	1	Steenloper	102
Kuifeend	1.689	Steenuil	3
Kuifmees	8	Stormmeeuw	1.342
Lepelaar	179	Tafeleend	856
Matkop	5	Tapuit	6
Meerkoet	197	Tjiftjaf	223
Merel	357	Toendrarietgans	119
Middelste Jager	1	Topper	30
Middelste Zaagbek	85	Torenavk	120
Nijlgans	966	Tureluur	90
Noordse Stern	1	Turkse Tortel	63
Oeverloper	18	Vale Pijlstormvogel	1
Oeverpieper	35	Veldleeuwerik	379
Ooievaar	13	Velduil	3
Ortolaan	1	Vink	24.726
Paapje	4	Visarend	7
Paarse Strandloper	1	Visdief	35
Parelduiker	2	Vuurgoudhaan	12
Patrijs	5	Waterhoen	29
Pijlstaart	194	Waterpieper	5
Pimpelmees	670	Waterral	22
Pontische Meeuw	5	Watersnip	987
Porseleinhoen	1	Wespendief	1
Purperreiger	3	Wilde Eend	2.267
Putter	1.037	Winterkoning	79
Raaf	13	Wintertaling	1.565
Ransuil	1	Witgat	28
Regenwulp	1	Witte Kwikstaart	1.562
Rietgors	1.049	Wulp	4.158
Ringmus	440	Zanglijster	2.711
Rode Wouw	2	Zeekoet	2
Roek	218	Zilvermeeuw	1.568
Roerdomp	2	Zilverplevier	17
Roodborst	125	Zwarte Kraai	927
Roodborsttapuit	86	Zwarte Mees	84
Roodkeelduiker	137	Zwarte Roodstaart	8
Roodkeelpieper	4	Zwarte Ruiters	16
Rosse Grutto	4	Zwarte Specht	8
Rotgans	555	Zwarte Stern	4
Roze Spreeuw	1	Zwarte Zee-eend	1.967
Scholekster	118	Zwartkop	79
Siberische Boompieper	1	Zwartkopmeeuw	3
Sijs	979		
Slechtvalk	37		
Slobeend	278		
Smelleken	21		
Smient	5.587		
Sneeuwgorz	2		